

İlgili Kanun / Madde
506 S.SSK/85

T.C.
YARGITAY
Hukuk Genel Kurulu
Esas No: 2005/10-104
Karar No: 2005/186
Tarihi: 16.03.2005

- İSTEĞE BAĞLI SİĞORTALILIĞIN NİTELİĞİ
- PRİMLERİN GECİKME CEZALARIYLA BİRLİKTE TAHSİL EDİLMİŞ OLMASI
- TAHSİL EDİLEN PRİMLERİN SONRASI İÇİN İSTEĞE BAĞLI SİĞORTALILIK HAKKI TANIYACAĞI

ÖZETİ: İsteğe bağlı sigortaya olanak tanınmasının amacı, sigortalıları, çalışma hayatında sıkça rastlanan, sürekli ve düzenli iş bulma güçlüğü karşısında, uzun süreli sigorta kolları bakımından sosyal güvenlik haklarından yoksun bırakmamaktır. Nitelikleri gereği, başlama ve sona ermeleri yönünden her iki tür sigortalılık arasında farklılıklar bulunmaktadır. Zorunlu sigortalılar, işe alınmakla kendiliğinden sigortalı niteliğini kazandıkları halde, isteğe bağlı sigortalılar, Kuruma başvurmadan sigortalılık niteliğini kazanamazlar. İsteğe bağlı sigortalı olabilmenin ilk koşulu bu yazılı başvurudur. Ancak, Yasanın aradığı diğer koşulların yanında düzenli prim ödemesinin de bulunması halinde, bu ödemeler, isteğe bağlı sigortalılık iradesi şeklinde yorumlanarak, bu durumda sırf yazılı başvuru yokluğu, sigortalılığa engel durum yaratmayacaktır. Bu düşünce, Medeni Kanunun 2. maddesinde anlatımını bulan objektif iyi niyet kuralının bir sonucudur.

Davacının isteğe bağlı sigortalılığının 1.8.1990 tarihinde sona erdiğinin saptanmış olması karşısında, sonraki dönem için anılan düzenlemelerden yararlanma olanağı bulunmamaktadır. Yapılan toplu prim ödemeleri ise, sadece, sonrası için isteğe bağlı sigortalı olma iradesini gösterecektir.

DAVA: Taraflar arasındaki “*tespit*” davasından dolayı yapılan yargılama sonunda; Kartal 1. İş Mahkemesince davanın kısmen kabulüne dair verilen 10.2.2004 gün ve 2003/444 E. 2004/23 K. sayılı kararın incelenmesi davalı vekili tarafından istenilmesi üzerine, Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 8.6.2004 gün ve 2004/2167 E. 5147 K. sayılı ilamı ile;

(...1- Dosyadaki yazılara, toplanan delillere ve hükmün dayandığı gerektirici sebeplere göre, sair temyiz itirazlarının reddi gerekir.

2- Davacının Sigorta Müdürlüğünce isteğe bağlı sigortalılığının kabul edildiği 01.02.1990 tarihinden sonra 01.08.1990-31.08.1990 tarihleri arasında zorunlu Sosyal Sigortalar Kurumu sigortalısı olarak çalıştıktan sonra 506 sayılı Kanunun 85. maddesi kapsamında yeniden isteğe bağlı sigortalı olmak yönünden Kuruma yazılı başvurusunun, ve isteğe bağlı sigortalılık iradesini ortaya koyacak şekilde herhangi bir prim ödemesinin bulunmadığı, zorunlu Sosyal Sigortalar Kurumu sigortalılığının sona ermesinden sonra isteğe bağlı sigorta primlerini 31.03.1998 tarihinde gecikme zamlarıyla birlikte Kuruma ödediği özlük dosyasının incelenmesinden açıkça anlaşılmaktadır. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun 28.05.2003 gün ve 2003/10-375-356 sayılı kararında benimsenen ilkeler doğrultusunda isteğe bağlı sigortalılığı sona erdiren zorunlu sigortalılığın başladığı 01.08.1990 tarihine kadarki isteğe bağlı sigortalılığın geçerliliğine, zorunlu sigortalılığın sona erdiği 31.8.1990 tarihinden sonraki isteğe bağlı sigortalılığının iptaline dair Kurum işleminin yerinde olduğunun, ancak, davacının 31.03.1998 tarihinden itibaren yeniden isteğe bağlı Sosyal Sigortalar Kurumu sigortalılığı primi ödemeye başladığı dikkate alınarak isteğe bağlı sigortalı olma iradesini ortaya koyan bu ödeme tarihini takip eden aybaşı, 01.04.1998 tarihinden itibaren isteğe bağlı Sosyal Sigortalar Kurumu sigortalılığının geçerli olduğunun tespitine karar verilmesi gerekirken eksik inceleme ve yanılığlı değerlendirme sonucu yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir.

0 hâlde, davalı Kurumun bu yönleri amaçlayan temyiz itirazları kabul edilmeli ve hüküm bozulmalıdır....)

Gerekçesiyle bozularak dosya yerine geri çevrilmekle, yeniden yapılan yargılama sonunda, mahkemece önceki kararda direnilmiştir.

TEMYİZ EDEN: Davalı vekili

HUKUK GENEL KURULU KARARI

Hukuk Genel Kurulunca incelenerek direnme kararının süresinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki kağıtlar okunduktan sonra gereği görüldü:

A- Davacının İsteminin Özeti: Davacı, 1.2.1990-1.9.2000 tarihleri arasında, zorunlu sigortalılıkla çalışmayan isteğe bağlı sigortalılığın geçerli olduğunun tespitine karar verilmesini istemektedir.

B- Davalının Yanıtının Özeti: Davalı Sosyal Sigortalar Kurumu Başkanlığı vekili, davacının, 1.2.1990 tarihinde başlayan isteğe bağlı sigortalılığı sonrasında (1.8.1990-31.8.1990 süresinde) zorunlu SSK sigortalısı olarak çalışmaya başladığını, zorunlu sigortalılığının bitiminden sonra ise, isteğe bağlı sigortalılığını devam ettirmeye yönelik bir talebi bulunmadığı gibi, isteğe bağlı sigorta prim ödemelerinin de düzensiz olması nedeniyle isteminin kabul edilemeyeceğini, geriye yönelik olarak yapılan toplu prim ödemelerinin ise, isteğe bağlı sigortalılığın ihyasına olanak tanımayacağını savunmuştur.

C- Yerel Mahkemenin Kararının Özeti: İsteğe bağlı sigortalık primlerinin davalı Kurum tarafından cezalı olarak tahsil edilmiş olması karşısında, Medeni Kanunun 2. maddesi gereğince istemin kabulünün gerektiği, kaldı ki, sigortalılığın devamı için af yasaları çıktığı, 4247 sayılı Kanun ve 506 sayılı Kanunun Geçici 85/c maddesi ile Kuruma prim borcu bulunanların, bu Kanunun yürürlük tarihinden itibaren altı ay içinde prim borçlarını gecikme zammı ile birlikte ödemeleri halinde sigortalılıklarının devam edeceğinin hükme bağlanmış olduğu, bu düzenlemeler ve önceki dönemlere ait primlerin ödemiş olduğu dikkate alındığında, istemin kabulünün gerekeceği belirtilerek; davacının zorunlu sigortalılık ile çakışmayan dönemlerde isteğe bağlı SSK sigortalısı olduğunun tespitine karar verilmiştir.

D- Temyiz Evresi, Bozma ve Direnme: Hüküm, davalı vekilinin temyizi üzerine Özel Daire’ce yukarıya aynen alınan gerekçelerle bozulmuş, yerel mahkemece bu bozmaya karşı önceki gerekçeler tekrarlanarak direnme kararı verilmiştir.

E- Maddi Olay: Davacı, 1.2.1990 tarihinde isteğe bağlı sigortaya, 1.8.1990 tarihinde ise zorunlu sigortaya tabi olmuş, zorunlu sigortalılığının bitiminden 1998 tarihine kadar geçen sürede isteğe bağlı sigorta prim ödemesinde bulunmamış, belirtilen döneme ilişkin isteğe bağlı sigortalılık primlerini 1998 (Mart-Nisan) tarihinde kısım kısım ödemiştir. Bu tarihten sonraya ait prim ödemelerinin ise süresinde olduğu görülmektedir. Kurum, zorunlu sigortalılıktan sonraki dönem için 1998 yılında yapılan prim ödemelerini geçerli kabul etmeyerek, tahsis isteminde dikkate almamaktadır.

F- Gerekçe: Davanın yasal dayanağı 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 85. maddesi olup, uyumsuzluk; isteğe bağlı sigortalılığın sona ermesine yol açan zorunlu SSK sigortalılığını takip eden devrede isteğe bağlı sigortalılık iradesinin bulunup bulunmadığı, sonraki yasal düzenlemelerin davacının bu yöndeki isteminin kabulüne olanak tanıyıp tanımadığı noktalarında toplanmaktadır.

Sosyal sigortaların belirgin özelliği, zorunlu oluşu ve sigortalı olma hak ve yükümlülüğünden vazgeçilememesidir. Sigortalılığın zorunlu oluşuna 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunun getirdiği istisnalardan birisi “isteğe bağlı” sigortalılıktır.

İsteğe bağlı sigortaya olanak tanınmasının amacı, sigortalıları, çalışma hayatında sıkça rastlanan, sürekli ve düzenli iş bulma güçlüğü karşısında, uzun süreli sigorta kolları bakımından sosyal güvenlik haklarından yoksun bırakmamaktır.

Nitelikleri gereği, başlama ve sona ermeleri yönünden her iki tür sigortalılık arasında farklılıklar bulunmaktadır. Zorunlu sigortalılar, işe alınmakla kendiliğinden sigortalı niteliğini kazandıkları halde, isteğe bağlı sigortalılar, Kuruma başvurmadan sigortalılık niteliğini kazanamazlar. İsteğe bağlı sigortalı olabilmenin ilk koşulu bu yazılı başvudur. Ancak, Yasanın aradığı diğer koşulların yanında düzenli prim ödemesinin de bulunması halinde, bu ödemeler, isteğe bağlı sigortalılık iradesi şeklinde yorumlanarak, bu durumda sırf yazılı başvuru yokluğu, sigortalılığa engel durum yaratmayacaktır. Bu düşünce, Medeni Kanunun 2. maddesinde anlatımını bulan objektif iyi niyet kuralının bir sonucudur.

İsteğe bağlı sigortalılığı sürdürebilmenin temel koşulu, her hangi bir sosyal güvenlik kurumuna bağlı olarak çalışmamaktır. 506 sayılı Kanunun 85. maddesinde yapılan tüm düzenlemelerde bu koşulun korunmuş olması, isteğe bağlı sigortalılığın temelinde yatan düşünceyle uyumludur.

Somut olayda, zorunlu sigortaya tabi çalışmanın başladığı 1.8.1990 tarihine kadar isteğe bağlı sigortalılık primleri düzenli olarak ödenmiş, zorunlu sigortalılığın sona ermesinden, 31.3.1998 tarihine kadar ise, isteğe bağlı sigortalı olma yönünde bir başvuru bulunmadığı gibi, isteğe bağlı sigortalılık iradesi yerine geçen, süresinde ve düzenli olarak yapılmış prim ödemelerinin de bulunmadığı, bu devreye ilişkin primlerin Mart ve Nisan 1998 tarihlerinde, geçmişe yönelik olarak topluca ödendiği, sonrasında ise 2000 yılına dek düzenli prim ödemesinin bulunduğu görülmektedir. Davacının isteğe bağlı sigortalılığı, yukarıda açıklanan çerçevede ele alındığında, zorunlu sigortalı olarak çalışmaya başlanan tarihte sona ermiştir. Zorunlu sigortalılıktan sonra yapılmış yeni bir başvurunun veya isteğe bağlı sigortalılığa yeniden başlayıp, sürdürme iradesini ortaya koyacak nitelikte (31.3.1998 tarihine kadar) düzenli prim ödemesinin bulunmaması karşısında, anılan devrede isteğe bağlı sigortalı olduğundan söz edilemez. Yıllar sonra yapılan toplu prim ödemelerinin, zorunlu sigortalı olarak çalışmaya başlamakla sona eren isteğe bağlı sigortalılığın devamına olanak sağlamamaktadır.

Yasa hükmü ile belirlenmiş olan isteğe bağlı sigortalılık olgu ve koşullarına, yine yasanın belirleyeceği çerçevede istisnai hükümler getirilebilir. Direnme kararında belirtilen gerekçeler dikkate alındığında, bu noktada uyumsuzluk, 4247 sayılı ...Prim ve Diğer Alacakların Tahsilatının Hızlandırılması Hakkındaki Kanun ve 4842 sayılı Kanunun 34. maddesi ile 506 sayılı Kanuna eklenen geçici 85. maddenin davacıya böylesi bir olanak sağlayıp sağlamadığıdır.

8.5.1997 gün ve 4247 sayılı Kanunun 1. maddesi, isteğe bağlı sigortaya devam edenlerin, 31 Aralık 1996 tarihine kadar tahakkuk etmiş olan prim

borçlarının tamamını ve bunların, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadarki gecikme zammının %58'ini, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihi takip eden aybaşından itibaren on ay içinde eşit taksitler halinde ödemeleri durumunda, bakiye gecikme zammının terkin edileceğine ilişkindir.

9.4.2003 gün ve 4842 sayılı Kanunun 34 maddesi ile eklenen 506 sayılı Kanunun geçici 85. maddesi ise, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce isteğe bağlı sigortalı olup, Kuruma prim borcu bulunanlara, bu Kanunun yürürlük tarihinden itibaren altı ay içinde prim borçlarını gecikme zammı ile birlikte ödemeleri halinde sigortalılıklarına devam edebilme olanağı tanımaktadır.

Her iki düzenlemede belirgin olan, anılan Yasalardan yararlanabilmek için, 506 sayılı Kanunun 85. maddesinde belirlenen amaca uygun şekilde ve yasal olarak geçerli isteğe bağlı sigortalılık nedeniyle oluşmuş prim ve gecikme zammı borcunun bulunmasıdır.

Davacının isteğe bağlı sigortalılığının 1.8.1990 tarihinde sona erdiğinin saptanmış olması karşısında, sonraki dönem için anılan düzenlemelerden yararlanma olanağı bulunmamaktadır. Yapılan toplu prim ödemeleri ise, sadece, sonrası için isteğe bağlı sigortalı olma iradesini gösterecektir.

Açıklanan nedenlerle, zorunlu sigortalılığın sona ermesinden itibaren, tekrar isteğe bağlı sigorta primi ödemesine kadar geçen devre için isteğe bağlı sigortalılık isteminin reddine karar vermek gerekirken, yazılı şekilde istemin kısmen kabulüne karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup, direnme kararı bozulmalıdır.

SONUÇ: Davalı vekilinin temyiz itirazlarının kabulü ile, direnme kararının yukarıda ve Özel Daire bozma kararında gösterilen nedenlerden dolayı H.U.M.K.nun 429. maddesi gereğince **BOZULMASINA**, 16.3.2005 gününde oyçokluğuyla karar verildi.